

Novum

Doktori címet szerzett Sikó Csaba

Sikó Csaba református lelképásztor 2015. szeptember 15-én védte meg doktori téziséát a Babeş–Bolyai Tudományegyetem (BBTE) Református Tanárképző Karán.

A dr. Hézszer Gábor (Universität Bielefeld, Németország) és dr. Molnár János (BBTE, Református Tanárképző Kar) professzorok irányításával készült dolgozatot dr. Bodó Sára (Debreceni Református Hittudományi Egyetem) és dr. Holló László (BBTE, Katolikus Tológiai Kar) előadótanárok értékelték ki oppenenseként dr. Buzogány Dezső professzor (BBTE, Református Tanárképző Kar) elnökelete alatt.

A továbbiakban a doktori dolgozat összefoglalását és dr. Bodó Sára külső bíráló kiértékelését közöljük.

Sikó Csaba:

A témacentrikus interakció mint lehetőség az egyházi csoportmunka számára

Téma és indoklás

Dolgozatomban az egyház csoportjellegéről értekeztem, és azt vizsgáltam meg, hogy a *témacentrikus interakció* miként alkalmazható az egyházi csoportmunkákban.

Az egyházi-gyülekezeti élet legnagyobb része csoportos együttléteken történik. Ezek a csoporttevékenységek éppen úgy, mint bármilyen más csoport működése, bizonyos törvényszerűségek, csoportmechanizmusok szerint zajlanak.

A pszichológia több mint fél évszázada kutatja mélyrehatóan a csoportok működésének törvényszerűségeit, és részletekbe menően tárja fel ezeket. Ezek a törvényszerűségek ugyanúgy hatnak a vallásos közösségek csoporttevékenységeiben, mint a szekuláris csoportokban még akkor is, ha az előbbiek nem annyira „evilági”, hanem inkább a lelki és szellemi vonatkozású, az örök élethez tartozó dolgokkal foglalkoznak.

Ha ismerjük és tudatosan kezeljük a csoportfolyamatokat, akkor ezek segítségünkre vannak a pozitív irányú fejlődés előmozdításában. Ha azonban nem akarunk tudomást venni róluk, és amikor jelentkeznek, el akarjuk fojtani ezeket, a háttérben mégis hatni fognak, és akár a neurotikus magatartás függőségi megnyilvánulásaihoz is vezethetnek. Ezért haszonnal jár az, ha a vallásos csoportok

működésének terén, a gyülekezeti közösségek szintjén is tudatosan tartjuk szemünk előtt a csoportdinamika törvényszerűségeit.

A témacentrikus interakció olyan modell és koncepció, amelyet a csoportdinamikai törvényszerűségek figyelembevételével dolgoztak ki. Ez eleven tanulást és aktív részvételt tesz lehetővé a csoportos alkalmakon, és elősegíti a csoportmunka fellendülését. Ezért tartottam fontosnak megvizsgálni azt, hogy a témacentrikus interakció mennyire hatékony az egyházi csoportok működtetésében.

Mivel a gyülekezeti csoportmunkák jó működéséhez rendkívül fontos, hogy ismerjük és figyelembe vegyük a csoportok működésével kapcsolatos általános megállapításokat, törvényszerűségeket, kutatásom során a következő kérdésekre kerestem a választ:

- Mennyiben segítheti a lélektan a hatékony gyülekezeti élet megvalósulását?
- Melyek azok a jellemzők, törvényszerűségek, amelyek meghatározzák egy-egy csoport működését?
- Milyen önismereti felkészülés szükséges a lelkipásztor számára, hogy szakszerűen vezethesse az egyházi csoportokat?
- Mi a témacentrikus interakció, és hogyan segítheti a gyülekezeti csoportmunkák eleven működését?

Munkámban kettős cél vezérelt: egyfelől az, hogy megfelelő ismereteket nyújtsak az érdekeltek számára a csoportok működésének törvényszerűségeiről, a lelkipásztori önismeret szükségességéről és a témacentrikus interakció elméleti és gyakorlati aspektusairól; másfelől pedig az, hogy úgy kínáljam fel ezt a modellt és koncepciót az erdélyi lelkipásztorok számára, mint amely jó lehetőség gyülekezeti csoportjaik hatékony vezetéséhez.

A dolgozat struktúrája

1. Csoportmeghatározások

Ebben a részben bibliai és társadalomtudományi (csoportpszichológiai és szociológiai) értelmezésük, illetve használatuk szempontjából hasonlítom össze a „csoport” és a „közösség” fogalmakat, kiemelem az egyezéseket és különbségeket, majd bemutatom pasztorálpszichológiai értelmezésüket.

2. A csoportokról – gyülekezeti vonatkozásokkal

E fejezetben először a csoportok típusait mutatom be, majd a családot tárgyalom mint primer csoportot. Ezután az egyén és a csoport kölcsönhatásait vázoló fel. A következőkben azt tárgyalom, hogy miként működik a csoport. Ennek során a csoportdinamikát és a csoportfolyamatokat mutatom be, és különböző elméletek alapján ismertetem a csoportok kialakulásának és fejlődésének folyamatát. Ezt követi a csoport szerkezetének, belső felépítésének és az azt meghatározó tényezőknek ismertetése. A csoportkohézióról mint a csoportot összetartó erőről és ennek jelentőségéről szóló alfejezet után a csoport egyénre gyakorolt hatását írom le, ezt pedig a csoportnorma szabályozó és kapcsolattartó szerepének részletezése követi. A következő alpontban a csoport

életét meghatározó légkört (hangulatot) mutatom be, illetve a vezető és vezetési stílusa jelentőségét e légkör kialakulásában és fennmaradásában. A csoportnyomásról szóló alfejezet után, amelyben e jelenség sokszor kényszerítő erejéről beszélek, a következő alfejezetben a csoporterősítő jelenségeket mutatom be: az érdeknivellálást, a szelektálási törekvést, a veszélykiáltást és az ünneplésséget. Ezután a csoportban érvényesülő konstruktív és diszfunkcionális szerepeket vázolom fel, amelyeket az önirányultságú, feladatra irányuló és csoportfenntartó szerepek osztályozásában is tárgyalok. A csoportvezetésről szóló alfejezetben a vezetés funkcióit és a csoportvezetési stílusokat mutatom be, illetve azt is, hogy ezek milyen hatást gyakorolnak a csoport működésére. A fejezet végén pedig a lelkipásztor vezetői magatartásának gyülekezeti lecsapódásait szemléltetem, és kitérek a vezető hatékonyságát meghatározó tényezőkre.

3. Egyház, gyülekezet, csoport

Az első alfejezetben úgy mutatom be az egyházat, mint amely csoportként működik. Ehhez az ősgyülekezet megjelenési formáját vettem alapul. Ezután azt vizsgáltam meg, hogy miként jelenik meg az egyház nagycsoportként, illetve kicsocportként.

A második alfejezetben a gyülekezeti csoportokat mutatom be a taglétszám alapján, illetve pszichodinamikai és organizációs szempontból, majd azt fejtem ki részletesen, hogy milyen jelentőségük van a kicsocportoknak.

4. A lelkipásztor mint csoportvezető

A lelkipásztor jelentős szerepet tölt be csoportok életében és vezetésében. Alkalmasságát és hatékonyságát többféle tényező határozza meg, amelyeket a következő alfejezetekben tárgyalok: 1. *A lelkipásztor önismerete*: identitása (személyi, társadalmi, szakmai identitás), hivatásválasztási motivációi, árnyékszemélyisége, illetve a projekció, az áttétel és a viszontáttétel jelentősége a szolgálat szempontjából; 2. *A lelkipásztor kommunikációs képességének jelentősége*; 3. *A lelkipásztor kapcsolata a gyülekezetében levő csoportokkal*; 4. *Vezetői kompetenciái*; 5. *A lelkész viszonyulása a hatalomhoz*; 6. *A lelkész viszonyulása a tekintélyhez*.

5. A témacentrikus interakció – elméleti aspektusok

Ebben a fejezetben a témacentrikus interakció elméleti oldalát mutatom be: 1. *Mi a témacentrikus interakció?* 2. *Honnan származik a témacentrikus interakció, és ki a megalapítója?* 3. *Melyek a a témacentrikus interakció gyökerei?* Történelmi és politikai, mélypszichológiai, humanisztikus pszichológiai, zsidó-keresztény gyökerek; 4. *A témacentrikus interakció rendszere*; 5. *A témacentrikus interakció alapjai, alapelvei (posztulátumok)*; 6. *A 4 faktor (tényező) bemutatása*; 7. *A dinamikus egyensúly*; 8. *Az eleven tanulás elve, és ennek központi jelentősége a témacentrikus interakcióban.*

6. *A témacentrikus interakció. Gyakorlati aspektusok*

Ebben a fejezetben a *témacentrikus* interakció gyakorlati oldalát meghatározó tényezők kaptak helyet. Az első alfejezet a témacentrikus interakció témájának meghatározását, körülhatárolását és megformálásának szempontjait tartalmazza külön alpontokban. A második alfejezet a témacentrikus interakció alapvető struktúráit írja le, amelyek lehetnek munkamódszerek és munkaformák. A következő két alfejezetben a részt vevő vezetés elvének tárgyalása, majd a témacentrikus interakció hatékonyságát segítő segéd szabályok részletesebb bemutatása áll. Az ötödik alfejezetben elterjedéséről számolok be területi és szakterületi vonatkozásban. A hatodik alfejezet pedig bemutatja a témacentrikus interakciós képzések kereteit és struktúráját.

7. *Személyes tapasztalatok a témacentrikus interakció gyülekezeti alkalmazása rendjén*

Ebben a fejezetben mutatom be részletesen a különböző egyházi csoporttevékenységek egy-egy alkalmának témacentrikus interakciómodell szerinti levezetését, amelyet az alkalom kiemlézése követ a témacentrikus interakció szempontjai alapján. A gyülekezeti munkában alkalmazott témacentrikus interakciót egy ifjúsági bibliaóra, egy vallásóra és két kátéóra megtartásának bemutatásával szemléltetem, és bemutatok még egy teológushallgatóknak tartott szemináriumot is, amelyet szintén a témacentrikus interakció koncepciójának alapján vezettem.

A fejezet végén az eredmények kiértékelése és a következtetések levonása áll. Ezeknek alapján igazolom hipotézisemet, hogy tudniillik a témacentrikus interakció olyan modell és koncepció, amely – a németországi tapasztalatokhoz hasonlóan – sikeresen alkalmazható a hagyományos keretek között működő református egyházi csoporttevékenységeink terén is, és hozzájárul a gyülekezeti csoportok jobb működéséhez.

Az *Összegzés* rendjén a dolgozatban leírtakra reflektálok, és kitekintésként javaslatot teszek a témacentrikus interakció erdélyi lelkipásztorok általi és képzések keretében történő elsajátítására, illetve a gyülekezeti munkában való hasznosítására.

Sikó Csaba:

A témacentrikus interakció mint lehetőség az egyházi csoportmunka számára című doktori értekezésének bírálata

Sikó Csaba doktori értekezése olyan területet dolgoz fel, amely viszonylag ismeretlen a mi egyházi környezetünkben: a témacentrikus interakció eljárásának alkalmazási lehetőségeit az egyházi csoportmunkában. Kiváló a dolgozat szerkezeti struktúrája. A szerző úgy adaptálja az alapvetően nem teológiai megalkotású eljárást, hogy abban egészen hangsúlyosan érvényesülnek a teológiai-gyülekezeti vonatkozások. Kiindulási hipotézise a következő (11. old.):